VALENȚE FORMATIV-EDUCATIVE ALE PROCESULUI DE ÎNVĂȚĂMÂNT APLICAT ÎN CADRUL GRUPELOR DE STUDENȚI STRĂINI

CZU: 378.091.3:811.135.1`243 https://doi.org/10.59295/msdl2025.17

Svetlana, CRAVCENCO,

USMF „Nicolae Testemițanu, Chișinău, Republica Moldova

Summary:

During their studies, foreign students acquire a basic knowledge base from all fields of science, but as has been shown, scientific information accumulates at a rapid pace, its volume increases and the individual's capacity for perception, thinking and memory is, in practice, limited. A solution that is increasingly being imposed is that of implementing formative education, which means judicious selection of content, development of intellectual and creative capacities, cultivation of cognitive and professional interests, training of scientific investigation skills taking into account certain requirements. Working in groups, members cooperate in order to find the best and sustainable solution for the proposed problem and the student is much more advantageous with the practical use of the learned notions.

Keywords*: Creativity, cooperation, valorization, stimulation, development, skills, motivation.*

Procesul de învățământ nu este doar un transfer de cunoștințe, ci și o veritabilă experiență de formare umană, iar educația în sine este fundamentul dezvoltării personale și sociale, fiind procesul prin care individul își formează cunoștințele, atitudinile, valorile și competențele necesare unei vieți echilibrate și responsabile. În acest context, procesul de învățământ capătă valențe multiple, depășind simpla transmitere de informații și implicând o formă holistică, menită să contribuie la dezvoltarea integrală a personalității umane, iar prin valențele formatoare și educative ale acestuia se manifestă în modul în care influențează dezvoltarea intelectuală, morală, emoțională și socială a studenților. Educația modernă, în special, nu se mai rezumă la acumularea de informații, ci are ca scop formarea unei personalități autonome, responsabile și capabile să se adapteze unei societăți dinamice.

1. Dezvoltarea gândirii critice și a autonomiei intelectuale

Una din cele mai importante valențe formative este stimularea gândirii critice. Prin activitatea didactică, studenții sunt provocați să gândească critic, să analizeze informații, să rezolve probleme și să ia decizii. Această dimensiune dezvoltă gândirea logică, creativă și capacitatea de învățare continuă. Atmosfera în care se realizează învățarea trebuie să permită studenților să gândească critic. În acest context ei își asumă

responsabilitatea pentru ideile şi opiniile exprimate. Cei ce gândesc critic trebuie să aibă anumite calităţi şi să manifeste anumite comportamente. Pentru a ajunge să gândească critic, studenţii trebuie:

1. Să dobândească încredere în forţele proprii şi conştientizeze valoarea propriilor lor idei şi opinii. Încrederea studenţilor în valoarea ideilor proprii determină angajarea lor în manifestarea gândirii critice.
2. Să se implice activ în procesul de învăţare. Când se implică plenar în activitate studenţii învaţă cu plăcere, iar capacitatea lor de înţelegere creşte semnificativ. Învăţarea agreabilă dă naştere unui sentiment de împlinire şi autorealizare.
3. Să asculte cu respect opinii diferite, să-şi împărtăşească, unii altora, ideile, că renunţând la ceva se câştigă altceva. Grupul devine o comunitate de învăţare din care fiecare student are de câştigat.
4. Să asculte activ ideile altora şi să fie pregătiţi pentru formula şi a demonta judecăţi. Studenţii se angajează într-un dialog constructiv, învăţând să-şi reexamineze şi să-şi şlefuiască propriile idei. Ei constată că referitor la o problemă se pot exprima idei în termeni diferiţi, în maniere diferite, care conduc la soluţionarea adecvată a acesteia. A gândi critic înseamnă a fi curios, a avea o minte iscoditoare; a-(ţi) pune întrebări şi a căuta sistematic răspunsuri oferind soluţii adecvate la probleme diverse; a crea condiţii pentru asumarea, de către studenţi, a responsabilităţii pentru ideile, opiniile şi soluţiile propuse. Gândirea critică este un mod de funcţionare a minţii care presupune activism, flexibilitate şi deschidere spre schimbare şi inovare. La nivelul individual, formarea unui stil personal de gândire se realizează prin învăţarea autentică şi durabilă, adaptând modalităţi de învăţare care conduc la succes.

2. Educaţia valorilor şi atitudinilor

Într-o lume tot mai polarizată şi marcată de crize morale, învăţământul are responsabilitatea cultivării valorilor umane. El în sine are un puternic rol educativ prin promovarea valorilor universale: respectul, solidaritatea, democraţia, responsabilitatea. Prin conţinuturile abordate şi modul de relaţionare profesor-student, se formează atitudini şi convingeri durabile, care contribuie la formarea valorilor şi atitudinilor unei identităţi personale şi sociale coerente. Individul devine om social numai prin educaţie, cu ajutorul căreia îşi însuşeşte limbajul social, cultura generală şi comportamentul moral-cetăţenesc, îşi formează concepţia despre lume, îşi dezvoltă potenţialul creator şi se pregăteşte pentru integrarea socio-profesională.

Activităţile desfăşurate sunt pentru început ludice, apoi de învăţare şi apoi de muncă, ceea ce se concretizează în asimilări şi interiorizări imprimând conţinut vieţii psihice şi organizând modalităţi de raportare sociale. S. Cristea extinde definiţia valorii asupra unei valori specifice pedagogice, fiind integrată în componentele educaţiei,

respectiv în dimensiunile generale ale educației: educația morală - binele moral; educația intelectuală - adevărul științific; educația tehnologică – utilitatea adevărului științific; educația estetică - frumosul din artă, natură, viața socială; educația fizică -sănătatea psihică și fizică. Șerbănescu B., propune următoarea clasificare a valorilor:

- valori materiale şi fizice: sănătate, confort, securitate;
- valori economice: productivitate, eficacitate; valori morale: onestitate, echitate;
- valori sociale: filantropie, onestitate;
- valori politice/ civice: libertate, egalitate, dreptate;
- valori estetice: frumusețe, simetrie, armonie;
- valori intelectuale: inteligență, claritate;
- valori profesionale: considerație, reușită profesională

Valorile, ca factor principal în procesul educațional oferă îndrumări în realitatea subiectivă și socială și reprezintă puncte de referință pentru stabilirea obiectivelor vieții. Prin conținuturile curriculare și prin modelul oferit de cadrele didactice, instituția își are rolul determinant în formarea caracterului și în promovarea unei culturi etice autentice.

3. Dezvoltarea socio-emoțională și empatia în grup

În mediul academic surse ale comportamentelor problematice pot următoarele: practicile de disciplinare ambigui, măsurile de sancționare inconsecvent aplicate, atitudinile punitive ale profesorilor, lipsa cooperării între profesori în aplicarea măsurilor disciplinare, insatisfacția şi dezinteresul în îndeplinirea activităților didactice, programe încărcate, numărul mare de studenți în grup, participarea scăzută a familiei in viața individului, organizarea improprie a mediului academic, a sălilor, din punct de vedere spațial, ergonomic, climatul emoțional tensionat etc. Aceste probleme de comportament împiedică desfășurarea optimă a activităților şi relațiilor în cadrul familiei/grupului şcolar. Așadar, comportamentele problematice reprezintă o formă inadecvată de a stabili relații cu cei din jur, ele semnalând părinților şi cadrelor didactice existența unui deficit în ceea ce privește competențele socio - emoționale ale copilului.

Dezvoltarea competențelor emoționale şi sociale ale persoanei este importantă pentru că ajută la formarea și menținerea relațiilor cu ceilalți, la integrarea în diverse grupuri. Utilizând observarea şi modelarea comportamentelor, exersarea, întărirea pozitivă, dar şi metode interactive de activitate care facilitează comunicarea şi lucrul în grup, cadrele didactice pot concepe programe pentru dezvoltarea abilităților socio-emoționale, luând în considerare specificul, competențele de care deja dispun, precum şi particularitățile, nevoile lor de dezvoltare personală. Empatia joacă un rol important în bunăstarea individului și a societății, aceasta poate ajuta la construirea unor relații interpersonale mai puternice și poate duce la o comunicare mai eficientă și la o mai bună înțelegere a nevoilor și dorințelor celor din jur. Empatia poate contribui la

rezolvarea conflictelor şi la creşterea empatiei sociale, a toleranţei faţă de ceilalţi. Aceste competenţe sunt esenţiale în viaţa adulta, atât în plan personal, cât şi profesional.

4. Construirea identităţii şi a spiritului critic

Un învăţământ de calitate sprijină studenţii în procesul de auto-descoperire, de definire a intereselor, aspiraţiilor şi valorilor proprii. Totodată, cultivă spiritul critic şi capacitatea de a analiza realitatea din perspective multiple – esenţiale într-o societate pluralistă. În contextul învăţământului superior, dezvoltarea identităţii personale şi colective a studenţilor, alături de formarea spiritului critic, reprezintă piloni esenţiali în procesul educaţional. Grupul de studenţi, privit nu doar ca o adunare de indivizi, ci ca o comunitate dinamică, are potenţialul de a deveni un spaţiu de învăţare autentic, colaborativ şi reflexiv. În acest cadru, identitatea se construieşte în relaţie cu ceilalţi, iar spiritul critic se dezvoltă prin dialog, confruntarea ideilor şi experienţele comune.

Identitatea unui student nu se formează exclusiv prin acumularea de cunoştinţe, ci şi prin interacţiunea cu colegii, profesorii şi valorile instituţionale. Construirea identităţii implică mai multe dimensiuni:

- Dimensiunea personală – conştientizarea propriilor valori, aspiraţii, stiluri de învăţare şi rol în grup. - Dimensiunea academică – integrarea în cultura specifică domeniului studiat, asumarea responsabilităţii pentru propria formare.
- Dimensiunea socială – dezvoltarea sentimentului de apartenenţă, colaborarea, empatia şi solidaritatea în cadrul grupului.

Rolul profesorului şi al mediului universitar este esenţial: un cadru deschis, democratic şi incluziv favorizează asumarea unei identităţi puternice şi autentice.

Spiritul critic: o competenţă esenţială

Spiritul critic reprezintă capacitatea de a analiza, de a evalua informaţiile şi de a formula opinii proprii, argumentate şi responsabile. El nu este un dar natural, ci se formează şi se cultivă în timp, prin:

- Accesul la surse diverse de informaţii şi la perspective multiple;
- Discuţii şi dezbateri constructive în cadrul grupului de studenţi;
- Învăţarea prin problematizare – formularea întrebărilor deschise, explorarea soluţiilor alternative; - Reflectarea individuală şi colectivă asupra experienţelor de învăţare.

Un student cu spirit critic nu acceptă pasiv informaţiile, ci le analizează, le filtrează şi le pune în context. La nivel de grup, această atitudine devine motorul progresului, al creativităţii şi al gândirii independente. Există şi câteva modalităţi de dezvoltare a identităţii şi a spiritului critic.

Pentru a construi aceste dimensiuni, cadrele didactice şi instituţiile de învăţământ pot utiliza metode şi strategii precum:

- Proiectele de grup care presupun colaborare, dialog și asumarea de roluri; - Dezbaterile academice – încurajează argumentarea și exprimarea opiniilor în mod respectuos;
- Portofoliile reflexive – în care studenții își analizează parcursul personal și profesional;
- Învățarea prin probleme reale (problem-based learning) – stimulează gândirea critică și aplicarea cunoștințelor.

Este important ca aceste activități să fie însoțite de un climat de încredere și sprijin reciproc. Construirea identității și a spiritului critic nu este un proces simplu, dar este fundamental pentru formarea unor profesioniști conștienți, autonomi și implicați. Grupul de studenți reprezintă un laborator viu în care se nasc idei, se modelează valori și se consolidează identități. Încurajând reflecția, dialogul și diversitatea, universitatea contribuie nu doar la formarea unor specialiști, ci și a unor cetățeni responsabili, capabili să gândească liber și să acționeze etic în societate.

Crearea și cultivarea unor practici educative de calitate depind de către cadrele studiilor, iar studenții însușesc un fond de cunoștințe de bază din toate domeniile științei, însă cum s-a arătat informația științifică se acumulează într-un ritm rapid, volumul ei crește și capacitatea percepției, gândirii și memoriei individului este, practic, limitată. O soluție care se impune tot mai ferm este aceea a realizării unui învățământ formativ, ceea ce înseamnă selectarea judicioasă a conținutului dezvoltarea capacităților, intelectuale și a creativității, cultivarea intereselor cognitive și profesionale, formarea aptitudinii de investigare științifică ținând seama de anumite cerințe. Lucrându-se în grupuri, membrii cooperează în vederea găsirii celei mai bune și sustenabile soluții pentru problema propusă și studentul este mult mai avantajat cu folosirea în practică a noțiunilor învățate.

5. Rolul cadrelor didactice în procesul formativ

Profesorul este mai mult decât un furnizor de informație – este un mentor, un model și un ghid în parcursul formativ al beneficiarilor. Calitățile sale umane, atitudinea, stilul de predare și capacitatea de a crea un climat pozitiv influențează direct rezultatele educative. Educația în învățământul superior depășește simpla transmitere de informații, vizând formarea integrală a studentului: intelectuală, morală, profesională și socială. În acest proces complex, cadrul didactic devine o verigă esențială, un ghid și un model care inspiră, provoacă și susține. Rolul său nu se rezumă la predare, ci include formarea de atitudini, dezvoltarea gândirii critice, modelarea caracterului și stimularea autonomiei studenților. El e un – facilitator al învățării. În locul modelului tradițional de „transmițător de cunoștințe”, profesorul modern devine un facilitator al învățării. Aceasta implică:

- Crearea unui mediu educațional deschis și stimulativ;
- Utilizarea unor metode active de predare;

- Individualizarea învățării;
- Promovarea colaborării în grup și a învățării prin cooperare.

Studentul asimilează nu doar cunoștințe, ci și modele comportamentale. Profesorul devine un reper moral și profesional, influențând prin:

• Etica profesională și echitatea;
• Comunicarea empatică și deschisă;
• Atitudinea față de cunoaștere;
• Stilul de viață responsabil și echilibrat.

6. Cadru didactic – susținător al autonomiei și dezvoltării personale

Un rol formativ fundamental este sprijinirea studenților în a deveni autonomi. Aceasta presupune:

- Învățarea auto-dirijată;
- Feedback constructiv;
- Consiliere profesională;
- Încurajarea participării la activități extra curriculare.

7. Cadru didactic – promotor al spiritului critic și al cercetării

În universitate, profesorul trebuie să stimuleze curiozitatea intelectuală și capacitatea de analiză critică, prin:

- Provocarea ipotezelor comune;
- Sprijinirea cercetării studențești;
- Evaluarea argumentativă;
- Crearea unui climat de libertate academică.

Rolul cadrului didactic în procesul formativ al studenților este multidimensional: pedagog, mentor, consilier, model și partener de drum. De implicarea sa depinde nu doar succesul academic al studenților, ci și devenirea lor ca oameni responsabili, gânditori critici și cetățeni activi. Profesorul este chemat să se adapteze, dar să rămână ferm în valorile autentice ale educației: respect, exigență, empatie și pasiune pentru cunoaștere.

Valențele formatoare și educative ale procesului de învățământ evidențiază rolul profund al educației în devenirea umană. Mai presus de notele obținute sau conținuturile memorate, rămâne impactul asupra felului de a gândi, a simți și a trăi. Într-o lume în continuă schimbare, o educație cu valențe formative puternice este cheia unei societăți echilibrate și echitabile.

Bibliografie:

1. Cristea, S. (2008). „Dicționar de termeni pedagogici". București: Editura Didactică și Pedagogică.
2. Cucoș, C. (2006). Psihopedagogie pentru examenele de definitivat și grade didactice. Iași: Polirom.

3. Cerghit, I. (2002). Metode de învățământ. București: Editura Didactică și Pedagogică.
4. Dewey, J. (1938/2008). Experience and Education. New York: Simon & Schuster.
5. Văideanu, G. (1988). Educația la frontiera dintre milenii. București: Editura Politică.
6. Delors, J. (coord.). (1996). Comoara lăuntrică – Raport UNESCO privind educația în secolul XXI.
7. Perrenoud, P. (1999). Dezvoltarea practicilor reflexive în educație. București: Editura Universității din București.
9. Iucu, R.B.(2000). Climatul educațional și influența sa asupra personalității. București; Editura Polirom.
10. Neacșu, I (2010). Instruire și învățare. Fundamente pentru pedagogia contemporană. București; Editura Polirom.